

Posamezna številka 1 Din, mesečno, če se sprejema list v uravi, naročnina 4 Din, na dom in po pošti dostavljen list 5 Din. - Celoletna naročnina je 50 Din, polletna 25 Din, četrtna 13 Din. Cene inšertatom po dogovoru

PONEDELJSKI SLOVENEK

Uredništvo: Kopitarjeva ul. št. 6/III
Telefon št. 2050 in 2996. — Rokopisi se ne vračajo
Uprava: Kopitarjeva ulica št. 6
Poštni ček. račun. Ljubljana 15.179.
Telefon št. 2549

Daladier o valutarni krizi in o mednarodnih problemih

Francija gleda mirno v svet

Paris, 23. aprila. tg. Ob istem času, ko je Herriot kot posebni francoski poslanec stopil na ameriška tla, je imel danes popoldne ministrski predsednik Daladier govor na velikem banketu v južnofrancoskem mestu Orangeu, kjer je orisal stališče Francije po najnovejši ameriški valutarni odredbi. Najprej je govoril o notranji politiki in naglašal potrebo, da morajo vse sile demokracije sodelovati lojalno in odkritosrečno, ker more v današnjem evropskem kritičnem času edino demokracija braniti obstoj in napredek svobodoljubnih ustanov. Tudi za delavski razred je resolutna republikanska akcija edino jamstvo.

Daladier je potem opisal težki notranji in zunanji politični položaj, v katerem je začela posloovati njegova vlada, in opozarjal, da se pobija demokracija onstran francoskih mej, kjer so se oglašili oni kliki k nasilju in pripravljale one brutalnosti in one teroristične organizacije, ki so dokazale kršnost naše moderne civilizacije. Vprašanje je, ali se bo demokracija v Franciji dala, kakor v drugih državah, v varljivi iluziji in v totalnim optimizmom zapeljati, dokler se ne bodo lepega dne vzdignile proti omahujoči republiki sile zatiranja pod pretvezo, da branijo premoženje in materialno življenje državljanov.

Nato je Daladier podal pregled o finančnem in proračunskem delovanju vlade, potem pa je govoril o zunanji politiki. Glede razorožitve je ome-

nil na kratko: »Vedno braneč življenjske interese Francije, smo žilavo podpirali ideal organizacije mir umed narod, ki more imeti svojo podlago samo na progresivni, istočasni in strogo kontrolirani razorožitvi in v jamstvih, ki varujejo pravice vseh narodov do miru.

Glede ameriške valute je izjavil: Naš frank se nima ničesar bati tresljajev drugih deviz. Frank ostane neisolidneje krita in stabilizirana valuta. Ves svet si želi danes te stabilnosti na moralni gospodarski in finančni podlagi. Zato imamo pa mnogo upanja, da bodo washingtonski razgovori, na katere je naša vlada poslala kot posebno kvalificiranega zastopnika g. Herriota, omogočili našim angleškim in ameriškim prijateljem, preriniti se iz faze valutne negotovosti, da bodo olajšali obnovo zamenjave blaga in pripravili uspeh svetovne gospodarske konference. Izrazil je tudi upanje, da iz dolge trajajoče carinske vojne ne bo sledila še valutarna vojna in da vzemirjeni narodi ne bodo prejšnji obožljivi dodali še nove obožljive, ker so že prejšnje stale letno več kakor 100 milijard frankov.

Mereč na zadnje dogodke v Nemčiji je predsednik francoske vlade izjavil, da je pač malo ljudi pričakovalo, medtem ko so se v Ženevi z modro počasnostjo razvijale debate, da bo prišel spet do veljave najrazbrednejši nacionalizem. Pričo tega se Francija ne bo predajala občutkom

strahu, ki bi bili nevredni njenega genija: Francija mora in more gledati v lice vsem dogodkom, naj bodo na videz še tako vznemirljivi. Francija mora ohraniti čut univerzalnosti in svoj prirojeni zmisel za zmernost, red in ustaljenost. Če bi se morali v svoje neimerno obžalovanje obrniti vase tako doma kakor v kolonijah, smo prepričani, da bi bili prav tako kakor drugi narodi, če ne bolj, kos nevihtam, ki bi se zgrinjale nad našimi glavami. Toda mi se zavedamo, da more le iskreno sodelovanje med narodi izkoreniniti sedanja zla in težave.

Francija, je nadaljeval Daladier, bo predložila svoj program svetovni gospodarski konferenci in bo v Ženevi zagovarjala in branila ideje o uspešnih sredstvih za dosego lojalne razorožitve s precizno tehnično in proračunsko kontrolo; zavzemala se bo za to, da se, če mogoče, ukine privatna izdelava in trgovina z orožjem.

Glede denarstvenih vprašanj je Daladier izjavil, da bo obširneje govoril pred parlamentom: Francija je le preveč izkusila boleče posledice valutnih težav, da bi si jih še kdaj iz lastnega žela nazaj. Vlade morajo razumeti, je zaključil svoj govor, da je obnova mednarodnega zaupanja mnogo, mnogo važnejša za povratek blagostanja v posameznih državah kakor pa bolj ali manj umetni ukrepi, ki od njih nekateri pričakujejo rešitve.

Dne 28. aprila poteče 175 let, odkar se je rodil ameriški predsednik James Monroe, ki je vladal Združenim državam od leta 1817 do 1825. V zgodovino je prišlo njegovo ime kot državnika, ki je zagovarjal svoj (Monroeov) nauk, naj se evropske države ne vpletajo v zadeve neodvisnih ameriških držav in narobe, to je naj se Amerika ne vpleta v evropske zadeve; pač pa naj Amerika »ščiti« srednje in južne ameriške države. — Na sliki vidimo Monroeov spomenik v Ash Lawnu.

Shod IRKD v Nišu

Niš, 23. aprila. Tukaj se je danes vršil shod JRKD, na katerem je bila navzoča skoraj vsa vlada z ministrskim predsednikom dr. Srškičem na čelu. Shod je otvoril senator Ilićanović z nagovorom. Nato je predlagal za predsednika shoda g. Nikolo Uzunovića, ki je predlagal brzojavko Nj. Vel. kralju Aleksandru.

Govor ministrskega predsednika Srškiča

Nato je povzel besedo g. predsednik vlade dr. Srškič, ki je v svojem dolgem govoru izvajal med drugim sledeče misli:

Bivše stranke niso mogle sodelovati pri združitvi narodne duše v enoto in pri konsolidaciji in razvoju razmer v državi. To je bilo že zaradi tega, ker so bile te stranke zasnovane na plemenski, verski ali pokrajinski osnovi. Ta razlog za obstoj teh strank je sedaj prenehal v naši narodni državi Jugoslaviji (Živelaj), kjer je vsakemu zjamčena v polni meri enakost, tako verska kakor osebna, tako da lahko vsak Srb, Hrvat in Slovenec lahko govori kakor hoče v svoji rojstni hiši. Narodno in državno edinstvo ne sme niti posredno, niti neposredno ali preko ureditve države ali samouprave, niti družabno, kulturno in gospodarsko, niti preko kakih političnih organizacij biti predmet strankarskega ocenjevanja, pogajanja ali sporazumevanja. To je za vselej izven debate. Zaradi tega se naše politično življenje ne sme razvijati v znaku razdvojenosti bilo verske, plemenske ali regionalne. (Viharno pritrdjevanje in vzklikanje: Tako je!) Zaradi tega morajo biti vse bodoče stranke, ki se bodo ustvarile, čisto jugoslovanske. Zaradi tega smo ustvarili veliko politično zajednico JRKD, ki v duhu teh velikih načel ustave zbira v vsej državi brez ozira na vero, pleme in kraj, brez ozira na prejšnjo strankarsko pripadnost k sodelovanju vse one, ki so pripravljene pozitivno sodelovati na korist naroda in države. V tem duhu je sprejelo narodno predstavništvo novi zakon o zborovanju, po katerem je vsakomur, kdor ima drugačno mnenje bilo v političnih, kulturnih, gospodarskih ali družabnih vprašanjih, kakor mi, dana možnost, da se svobodno organizira v politične stranke, kakor tudi novi zakon o volitvi narodnih poslancev, po katerem je vsakemu državljanu omogočeno aktivno sodelovanje v političnem življenju. Edina omejitev, ki je postavljena, je ta, da se povsod neguje in spoštuje nad vse misel edinstva naroda in državne celine.

Z ustavo od 3. septembra 1931 so danes jasne američne organizacije naše notranje uprave in samouprave potom zakona o banovinah razširjenja banske pristojnosti in z uvedbo banovinske samouprave. Temu važnemu vprašanju posveča vlada posebno skrb ter bo to vprašanje rešeno po upravičenih željah širokih slojev našega naroda, da mu budi oblast bližja in neposrednejša v skladu z načeli ustave, ki predvideva razširjenje banovinske pristojnosti in široke samouprave, ki bo omejena samo z enim okvirkom, to je, da se nadvse čuva misel unificiranega državnega edinstva. Rešeno pa bo vprašanje banovinske samouprave spontano brez pogajanj na katerikoli strani in brez mešetarjenja v vrsti vseh važnih nalog, ki so mu z ustavo postavljene, in sicer edino v duhu ustave. Vara se vsakdo, kdor misli, da se bo to vprašanje do mile volje licitiralo z razvemanjem strankarskih računov. Samo organizirani v veliki narodni stranki moremo koristiti v sedanjem položaju ter pomagati vladi v njenih prizadevanjih, da omili težko gospodarsko krizo, ki tišči ves svet.

Glede gospodarskega položaja je dejal g. predsednik vlade, da naša trgovinska bilanca za leto 1932 izkazuje za 196 milijonov dinarjev suficita. »To je najboljši dokaz, da je prodaja naših agrarnih izvodov očuvana in zagotovljena. Enako skrb posveča vlada kmetiskim dolgovom. Mi smo brez občutne škode za splošno gospodarske in kreditne razmere naše države olajšali položaj kmeta, ki smo ga zaščitili z moratorijem. Vlada pripravlja še celo vrsto ukrepov, s katerimi se bo to težko gospodarsko stanje olajšalo tudi v ostalih gospodarskih panogah, kakor delavcem, obrtnikom in trgovcem. Poleg tega posveča vso skrb tudi državnim financam z uvedbo skrajnega štedenja in državnem gospodarstvu, s čuvanjem proračunskega ravnotežja, v opreznem izvrševanju državnih obveznosti, tako glede na osebne kakor na materialne izdatke ter s strogo čuvanjem vrednosti narodnega denarja.

ki je največje in najsigurnejše jamstvo za red in napredek, tako v državnem, kakor v vsem narodnem gospodarstvu.

Občinske volitve

Svoj govor je končal predsednik vlade z izjavo, da je vlada sklenila, da razpiše in izvede v posameznih banovinah občinske volitve že letos, »da s tem da prebivalstvu popolno svobodo in da prebivalstvo v teh najvažnejših edinicah narodnega življenja samo odločuje.

Močna ploha privede do hitrega zaključka

Po govoru dr. Srškiča je predsednik Uzunović z ozirom na to, da je pričelo močno deževati, izjavil, da je od vseh ostalih ministrov, senatorjev in poslancev pooblaščen, da v njihovem imenu pozdravi zborovalce. Zborovalci pa s tem niso soglašali in so hoteli slišati še nekatere govornike. Dobil je na to besedo minister Pucelj, ki je govoril o delu v poverjenem mu resoru. Bavi se tudi z deklaracijo g. dr. Korosca. Naslednji govornik je bil minister dr. Hanžek. Ker pa ploha ni prenehala, je predsednik shoda Uzunović shod zaključil. Nekaj zborovalcev je ostalo še pri tribunah, ki so bile pripravljene za člane vlade. Na njihovo prošnjo so spregovorili po končanem shodu še po nekoliko besed minister Maksimović, ki izjavlja za vse, da ostanejo verni svojim političnim idealom, monarhiji in jugoslovanskemu unitarizmu, minister dr. Šumenković, dr. Kojič, Pavle Matića in Karlo Kovačević, ki je prispel na shod v trenutku, ko so se množice že pričele razhajati. Po končanem shodu so se ljudje radi slabega vremena razbežali po gostilnah in na železniško postajo, kjer so čakali na odhod svojih posebnih vlakov.

Niškemu shodu so prisostvovali vsi ministri, razen prosvetnega ministra dr. Šumenkovića, kmetijskega ministra Demetriovića, vojnega ministra Stojanovića, finančnega ministra dr. Gorgjevića in notranjega ministra Lazića, in ministra brez listnice dr. Kramarja, ki je tudi glavni tajnik stranke JRKD.

Dunajski vremenska napoved: Večinoma jasno, nekoliko milejšje vreme.
Belgrad, 23. apr. 1. Mednarodna nogometna tekma BSK—Šparta je končala z nepričakovanim rezultatom 2 : 1 (2 : 0) za BSK.

Amerika gluha za evropske prošnje Prvi sestanek v Washingtonu

Newyork, 23. apr. tg. MacDonalдове zgovorne besede na kosilu ameriškega častniškega kluba ter upapolna namigavanja iz konferenčnih krogov ne morejo premostiti javnosti glede izrednih težkoč, katere ovirajo sklenitev dogovorov o svetovnih financah in svetovni trgovini. Dveurna plenarna seja konference je takoj odkrila dalekosežne razlike med Anglijo in Ameriko, tako da je dvomititi, ali bo v tako kratkem času mogoč kakšen uspeh s tem, da so proučevanje najnujnejših valutarnih vprašanj odkazali strokovnjakom. Denarni problem se bode za to zavlekl v vse govorje za to, da Roosevelt in MacDonald na svojem nedeljskem izletu po reki Potomac nista mogla sestaviti skupnih

smernic niti za stabilizacijo valute, niti glede nalog za kritje denarja in zlato kontrolo. Njuni razgovori so bili pač samo splošna diskusija o carinskih in trgovinskih problemih, pri čemer sta razpravljala o carinskem premiju in o sklenitvi carinske pogodbe, torej o pripravah za mednarodno gospodarsko konferenco. MacDonald bo v enem tednu razposlal državam okoliščino in določil termin z akonferenco v Londonu najbrž v drugi polovici meseca junija. Položaj Roosevelta v lastni državi se glede njegovih valutarnih načrtov ni zboljšal. Konservativci in republikanci v obeh zbornicah kongresa silno napadajo nevarna pooblastila, katere zahteva vlada.

Zveza je izvozila 154 vagonov svinj in 125 vagonov govedi in sicer na Dunaj, v Prago, Bratislavo, Postojno, Reko in Milano. Na dunajski trg je znašala vrednost izvoza 1,740.000 šilingov, na češki trg v vrednosti 450.000 Kč, v Italijo v vrednosti 137.000 lir. Imejtelji pravice na izvozu so si ustvarili privilegiran položaj in mogli celo diktirati cene. Zaradi tega je zveza takoj, ko je o tem slišala, stopila v zvezo z merodajnimi faktorji in zahtevala od njih, da se pravice izvoza daje v prvi vrsti selekcijskim združenjem. — Veliko važnost je posvetila zveza tudi vprašanju živinske krme.

Potem je blagajnik podal svoje poročilo po katerem znaša dobiček iz pretekle poslovne dobe 56.092 Din. Nato je bila razprava o spremembi pravil ter o višini članarine.

Dne 28. aprila poteče 175 let, odkar se je rodil ameriški predsednik James Monroe, ki je vladal Združenim državam od leta 1817 do 1825. V zgodovino je prišlo njegovo ime kot državnika, ki je zagovarjal svoj (Monroeov) nauk, naj se evropske države ne vpletajo v zadeve neodvisnih ameriških držav in narobe, to je naj se Amerika ne vpleta v evropske zadeve; pač pa naj Amerika »ščiti« srednje in južne ameriške države. — Na sliki vidimo Monroeov spomenik v Ash Lawnu.

Vatikan in Zveza narodov

Dunajski nadškof Innitzer je, še preden je postal kardinal, izrazil željo, naj bi Vatikan povabil v Zvezo narodov. Te dni se je oglašil R. N. Coudenhove-Kalegri, znani borec za Panevropo, ki pravi, da morajo imeti Innitzerjeve besede resno ozadje. Verjetno je, meni g. Coudenhove, da bi se Vatikan odvalil vabilu v Ženevi.

»Zveza narodov bi morala takoj povabiti Vatikan, naj stopi v njeno sredo. Vatikan namreč predstavlja v resnici činitelja miru, ki ni nikakor manjše pomembnosti, kakor Zveza narodov sama. Katoliška cerkev tvori sama v duhovnem pogledu veliko Zvezo narodov, versko internacionalo.

Zveza in Rim bi se lahko medsebojno podpirala. Po odhodu Japonske iz Ženeve se je ponudila lepa priložnost, da se stvori zveza ženevske internacionalne s rimsko. Japonska je s tem spraznila mesto stalnega člana Sveta Zveze narodov. Nikakor ni verjetno, da bi to mesto zasedla Washington ali Moskva. Vatikanu gre v Zvezi narodov mesto velesile, kajti Vatikan predstavlja moralno velesilo in je tudi suverena država. Po lateranski pogodbi je Vatikan postal neodvisna država, z vsemi pravicami in vsemi dolžnostmi kakor druge neodvisne države. Njeno majhno ozemlje dopolnjuje ogromna razsežnost njenega svetovnega kraljestva.

Vatikan se je že večkrat izkazal za doberga posrednika miru in razsodnika. Vatikan je razdelil Južno Ameriko po njenem odkritju med Španijo in Portugalsko in po tej razdelitvi je dobila Južna Amerika lice, ki ga je ohranila še do danes. Sam Bismarck je priznal zgodovinsko vlogo papeštva, ko je posil Leona XIII., naj nastopi kot razsodnik med Nemčijo in Španijo glede Karoliških otokov.

Tudi danes je v Evropi in v Ameriki vse pome spornih vprašanj, ki jih ne more urediti vojska sila boljše kakor moralna sila Vatikana. Oba južno-ameriška spora, ki sta dovela do vojne, bi papež laze rešil in napravil mir kakor katerikoli sedanj član Svete Zveze narodov. Tudi v sporu radi Vilne, ki loči Poljsko in Litavsko že 10 let, bi posredovanje sv. očeta imelo prav gotovo uspeh, kajti njegova moralna avtoriteta je prav tako velika na Poljskem kakor v Litvi.

Zaradi mandžurskega konflikta, ki ga Zveza narodov ni mogla rešiti, je Ženeva prenehala igrati vlogo resnične sile. Zato je toliko bolj potrebno, da okrepi svojo moralno moč in da postane središče upanja, miru za ves svet, zato se mora zvezati z Vatikanom, s papeštvom, to je z največje moralno silo na svetu. Kar je Zveza narodov zgubila v materialnem pogledu zaradi odhoda Japonske, bi lahko pridobila v moralnem z vstopom Vatikana.

Tako piše o mednarodnem pomenu in vplivu Vatikana publicist, ki sam ni katolik.

Na kongresu katoliške mladine, ki se je začel v petek v Lyonu, je na vprašanje nekega dijaka, »1. Zveza narodov obravnava politična in gospodarska vprašanja, ki so izven območja Sv. stoifice. 2. Sv. oče bi ne mogel radi svojega duhovnega primata sprejeti mesta v isti vrsti z drugimi državami; 3. Vatikan bi nikdar ne mogel zavzeti vlog vojujoče se države, kakor to predvidevajo nekateri členi pravil Zveze narodov za primer, da bi bilo treba nastopiti proti kršilcu določil Zvez narodov.« Kljub vsem tem ugovorom pa ni p. De la Brière izključil možnosti sodelovanja med Svetim očetom in Zvezo narodov.

Dollfuss napada parlamentarizem

Dunaj, 23. apr. AA. Na volivnem zborovanju, ki ga je imel v Innsbrucku, je Dollfuss med drugim naglašal, da je Avstrija edina država v Evropi, katere proračun je v ravnotežju. Dalje je napadel parlamentarizem, češ, da je nesposoben in prepoveden. Glede zunanje politike je izjavil, da vodijo Avstrijo zgolj gospodarski nagibi. O razmerju z Nemčijo je dejal, da je odlično, vendar je Avstriji da tega, da obrani svoje nacionalne posebnosti.

